It Frysk yn it ramt fan meartalich ûnderwiis

Joana Duarte

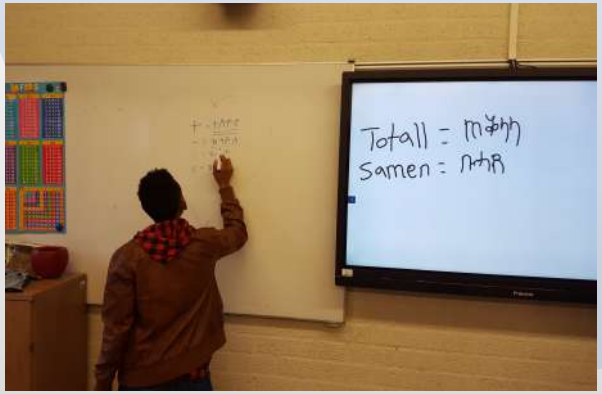

Program fan hjoed

1. Meartaligens yn Fryslân
2. It 3M projekt
3. It Holi-Frysk projekt
4. Gearfetting
5. Fragen?

Learlingen fan de ISK oan de slach mei it Katalaansk

NHL STENDEN hogeschool

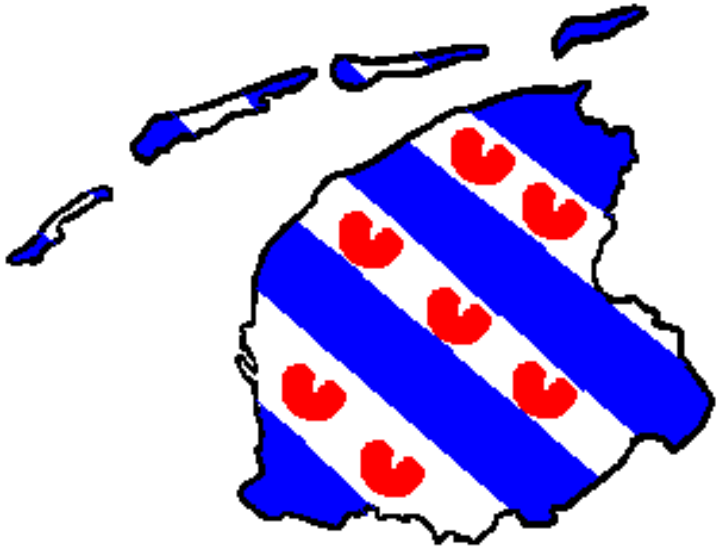

1. Meartaligens yn Fryslân

j.duarte@nhl.nl

Meartaligens yn de mienskip

- Hieltyd mear regionale- of streektalen komme yn kontakt mei migrantetalen
- Yn Nederlân hat gemiddeld 22% fan de befolking in migraasje-eftergrûn
- Yn Fryslân is dit oantal lytser (10%)
- Mar: der is sprake fan in groei fan 10% it jier de ôfrûne 10 jier
- Befolkingsgroei yn Fryslân komt foaral troch allochtoanen

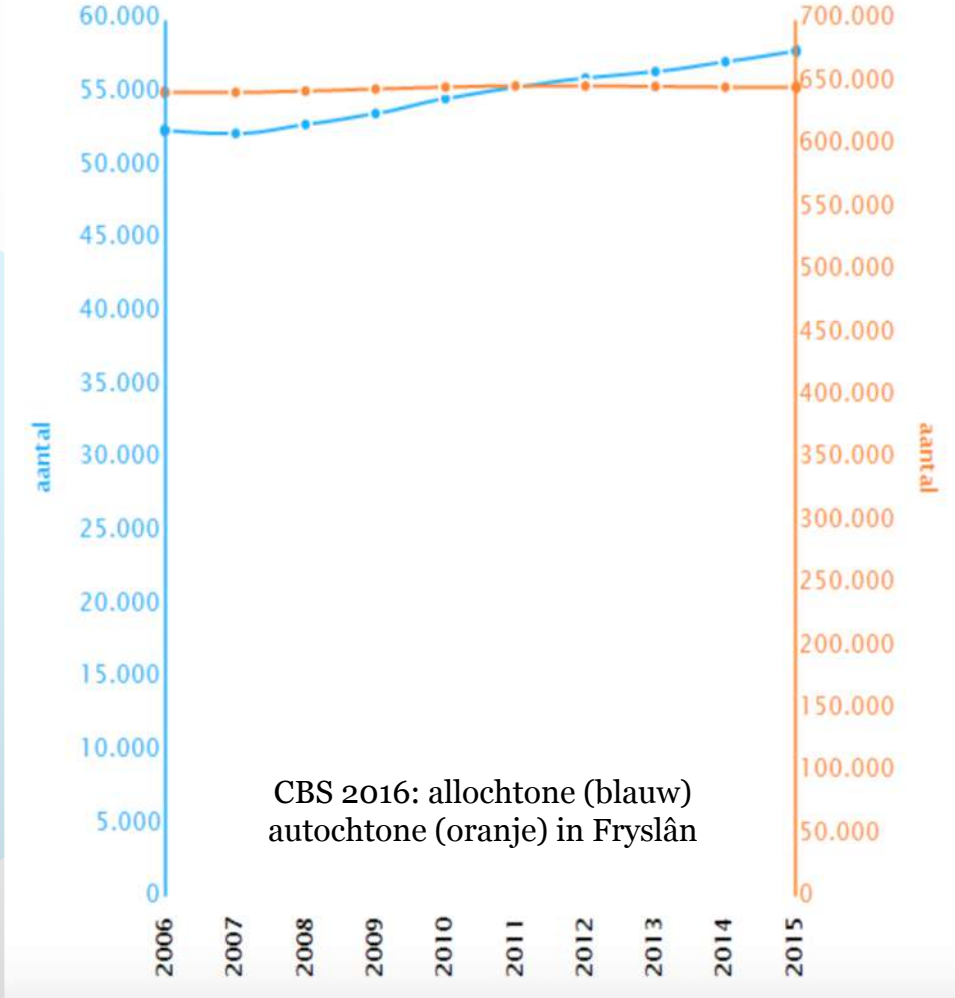

CBS 2016: allochtone (blauw) autochtone (oranje) in Fryslân

Hoe wurde talen op skoalle ûnderwiisd?

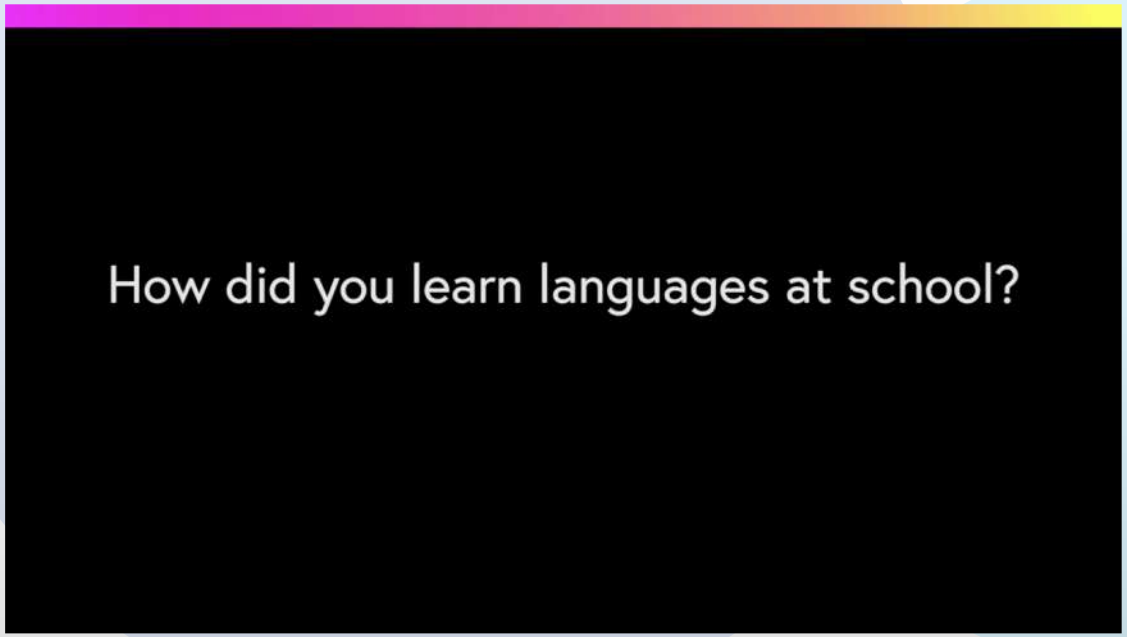

Hoe leare meartalige bern talen?

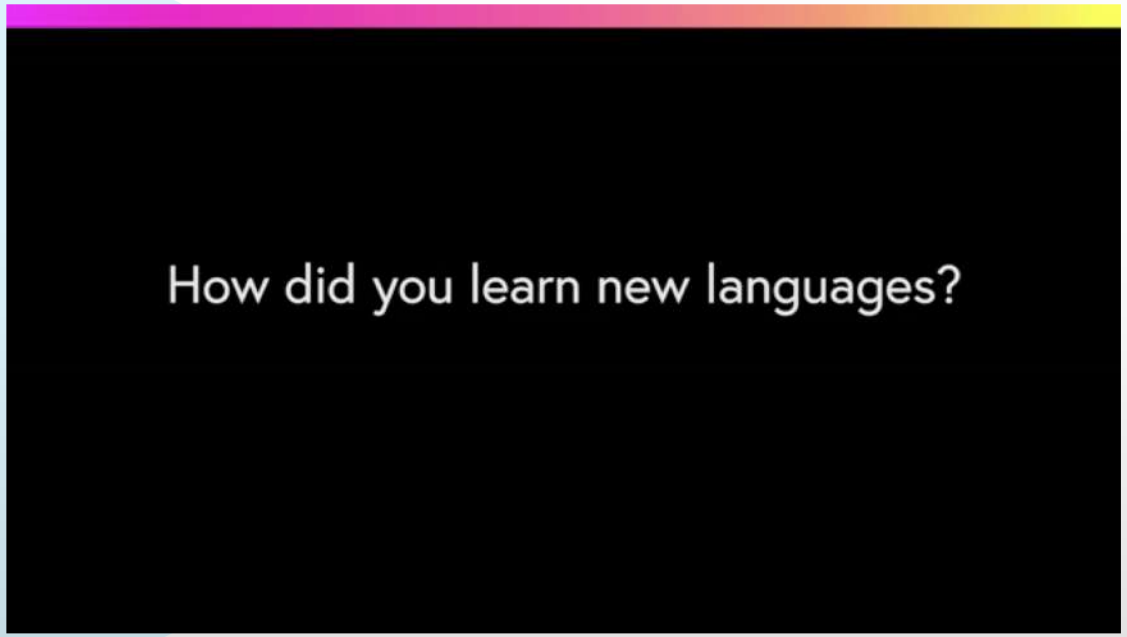

ÂLD:
ientalige ideologyen

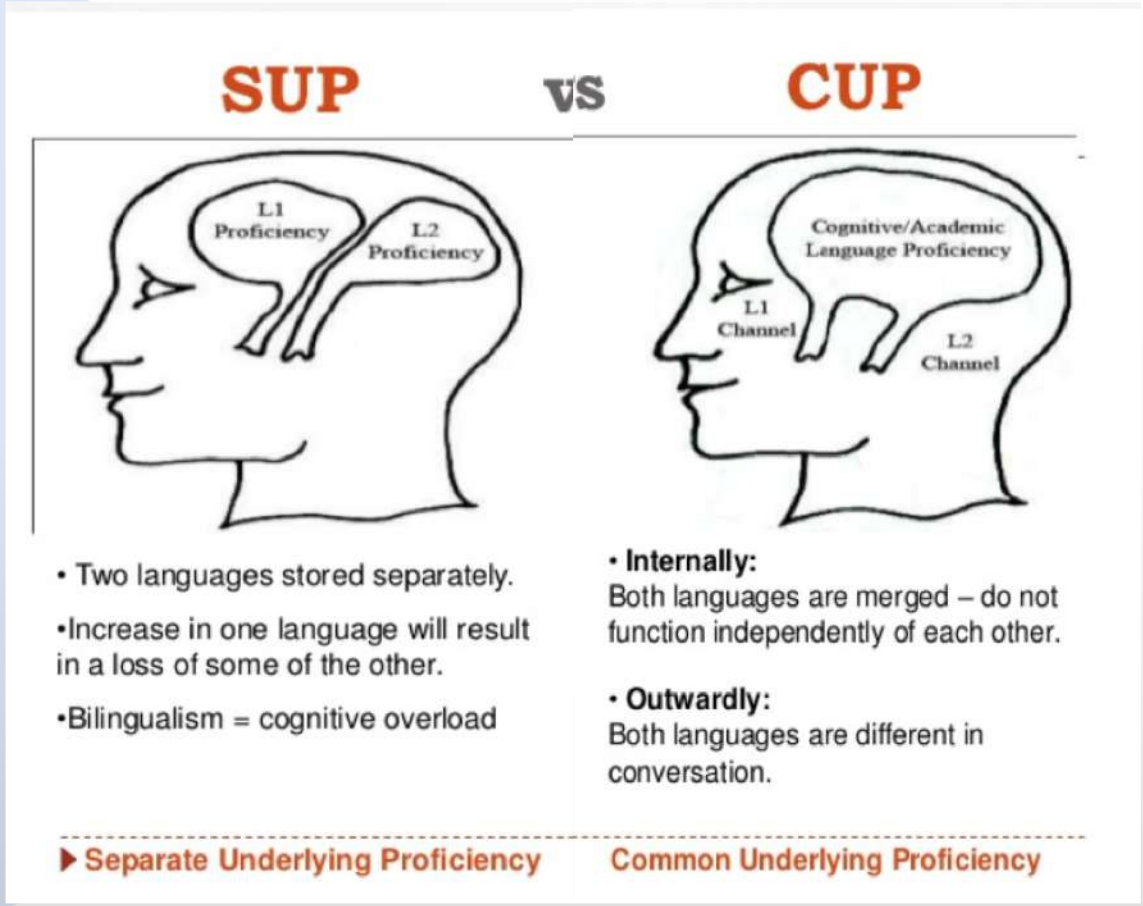

NIJ:
Meartalige
ideologyen

Actuele uitdagingen

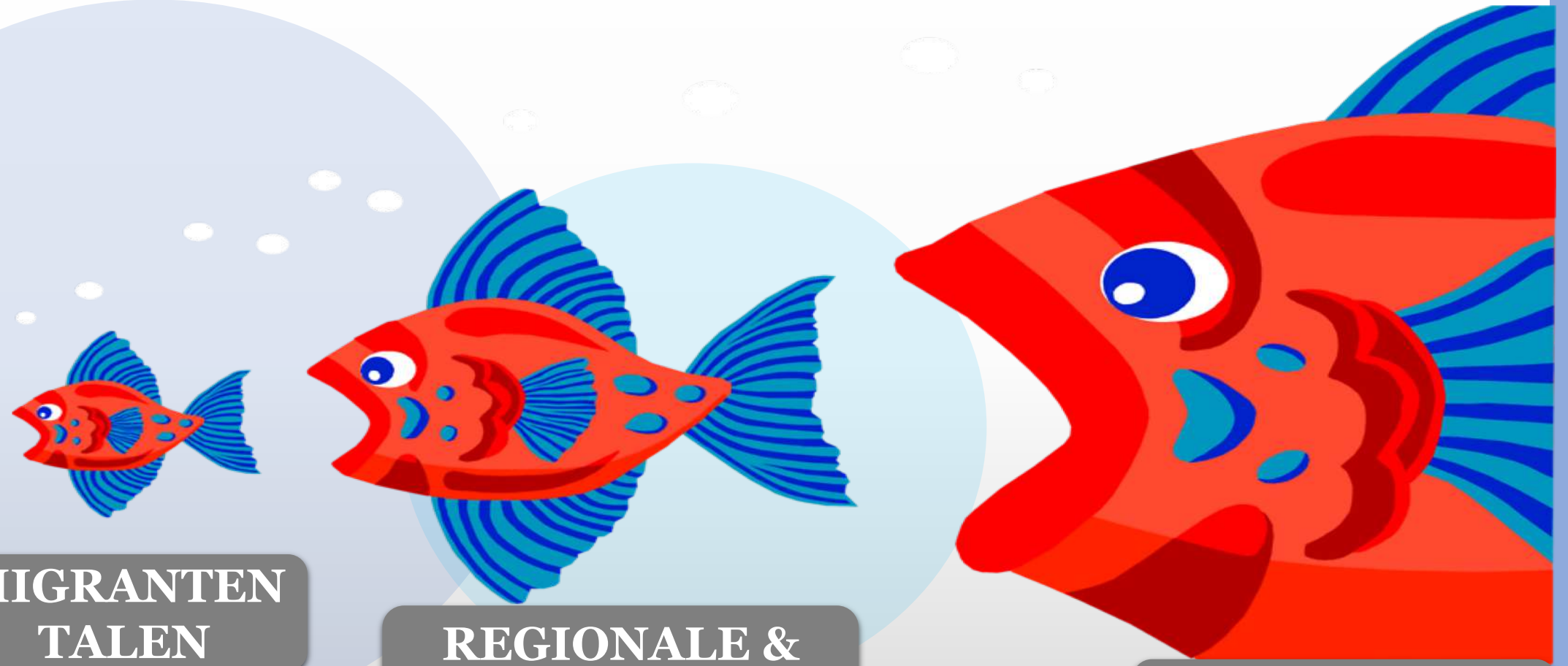

j.duarte@nhl.nl

Meartaligens yn de dosintenopleidingen

- Tradisjoneel rjochte op taalskieding
- Net safolle omtinken foar taal yn saakfakken
- Net safolle omtinken foar meartaligens yn it algemien

Meartaligens op de skoallen

- Wat spilet der:

a) (negative) attitudes foar it Frysk oer en migrantetalen;
b) ûnwissigens oer it gebrûk fan meardere talen tagelyk yn ‘e klasse;
c) soargen oer de rol fan oare talen yn ‘e klasse en de mjitte wêryn’t se brûkt wurde kinne/wurde moatte;
d) gebrek oan kennis oer hoe’t meartalich ûnderwiis ymplemintearre wurde kin;
e) oare talen wurde as in bedriging foar it Frysk sjoen.

Model voor meertalig onderwijs

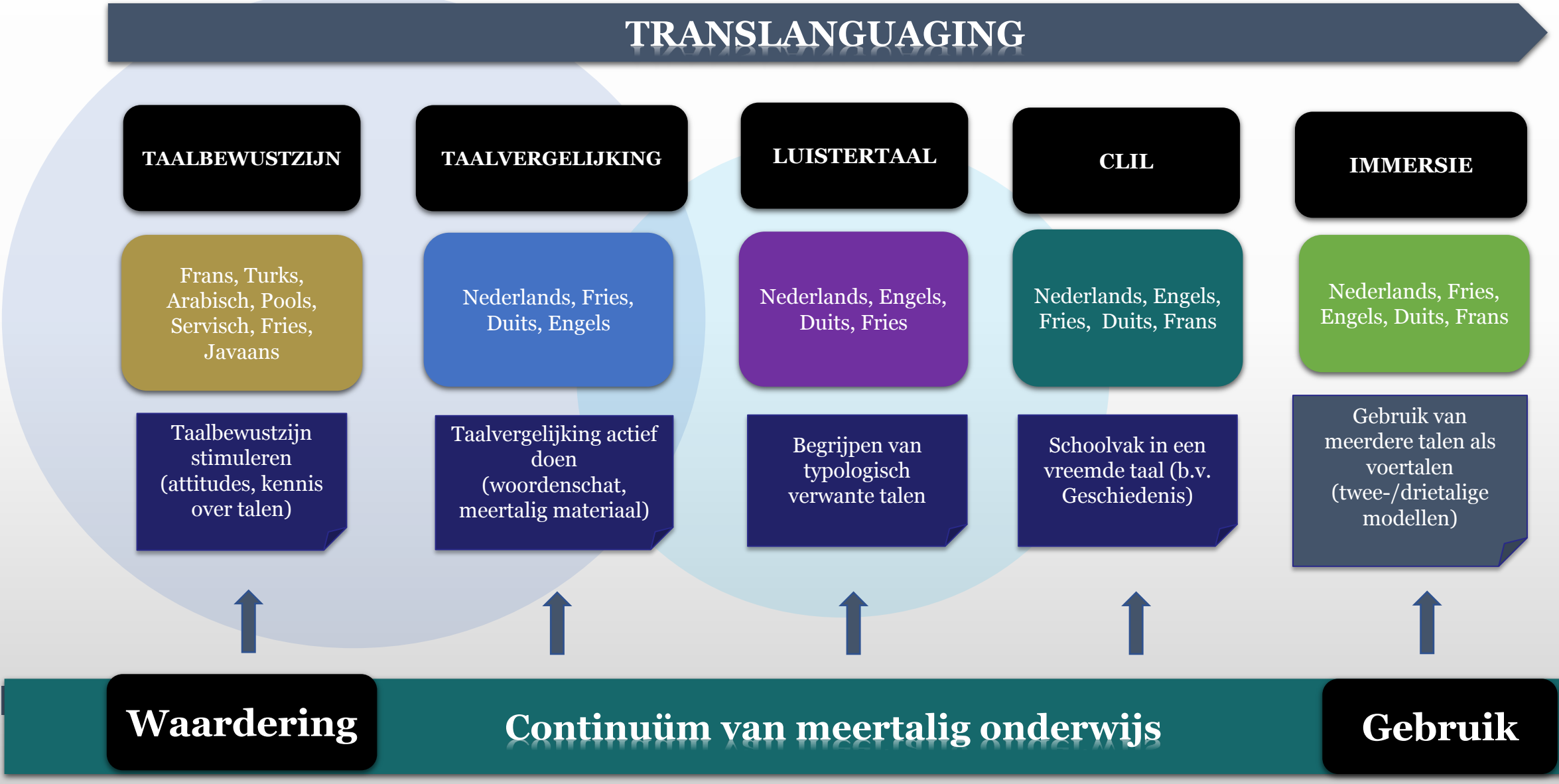

Nieuwe projecten

- 3M: Meer kansen Met Meertaligheid (PO): gericht op middenbouw
- Talen4all: taalbewustzijn & taalvergelijking: gericht op bovenbouw
- Holi-Frysk: meertalig VO voor iedereen: gericht op onderbouw

Doelstellingen van de projecten

- Meertalige didactiek ontwikkelen voor (**naast immersie**!):
  - ✓ minder taalscheiding
  - ✓ waardering van migrantentalen
  - ✓ meer gebruik van Engels en Fries naast het Nederlands
- Voor elke school(type) worden er toegepaste activiteiten ontwikkeld:
  - Drietalige scholen
  - Nieuwkomerscholen
  - Scholen met een hoog percentage allochtone leerlingen
  - Scholen met een hoog percentage Nederlandstalige leerlingen

Typen van activiteiten

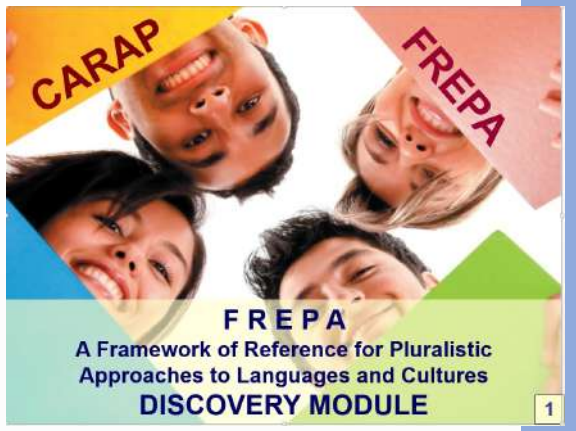

- Drie hoofdmodules:
  - Attitudes, kennis & vaardigheden

- De activiteiten vallen onder 5 categorieën:
  - Bewustwording van eigen talen en de talen in de omgeving
  - Kennis over talen in Fryslân, Europa en de wereld
  - Kennis over taalverschillen (woordenschat en zinsbouw)
  - Taalleerstrategieën
  - Kennis over culturele diversiteit

Ontwikkeling activiteiten

1. Vraagstuk vanuit de school
2. Voorstel vanuit projectgroep a.d.h.v. matrix
3. Implementeren activiteit door leerkracht
4. Feedback d.m.v. evaluatieformulier
5. Activiteit wordt geoptimaliseerd

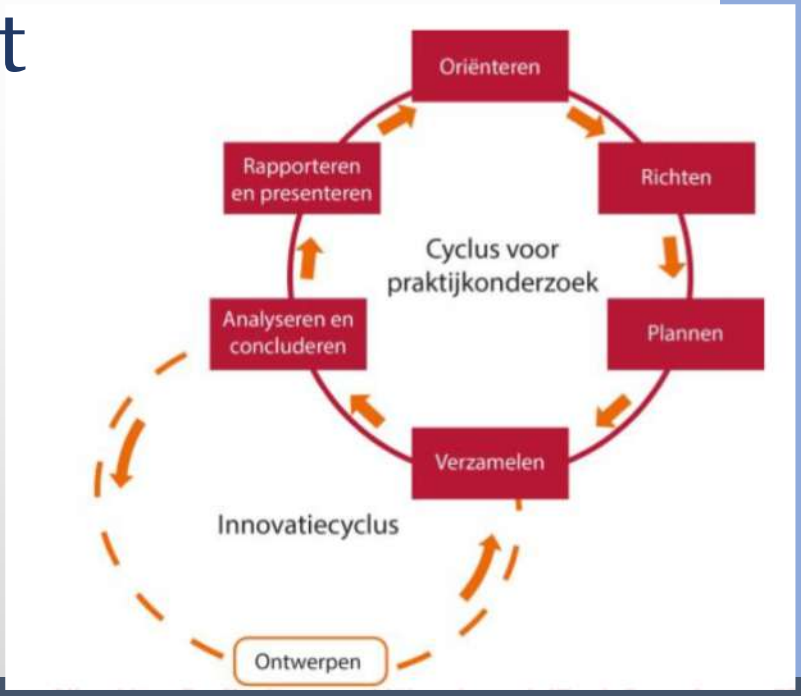

Donk & van Lanen, 2016

j.duarte@nhl.nl

NHL STENDEN hogeschool

Meer kansen Met Meertaligheid

2. It 3M projekt

j.duarte@nhl.nl

Design

Welke scholen doen hier aan mee?

Welke scholen doen hier aan mee?

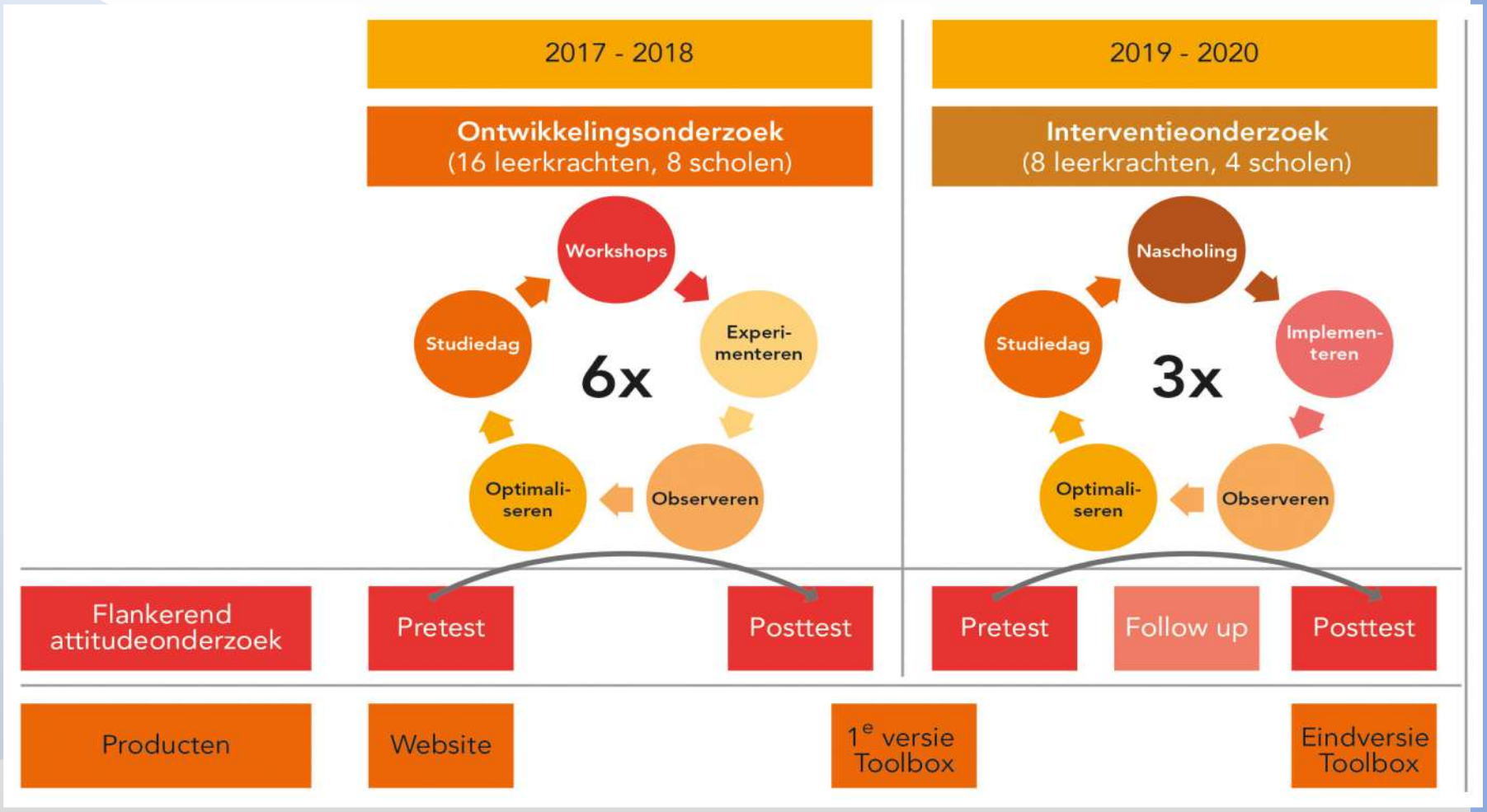

Producten:

- 3M-toolbox
- e-3M
- 3M-videobox

Taalportretten

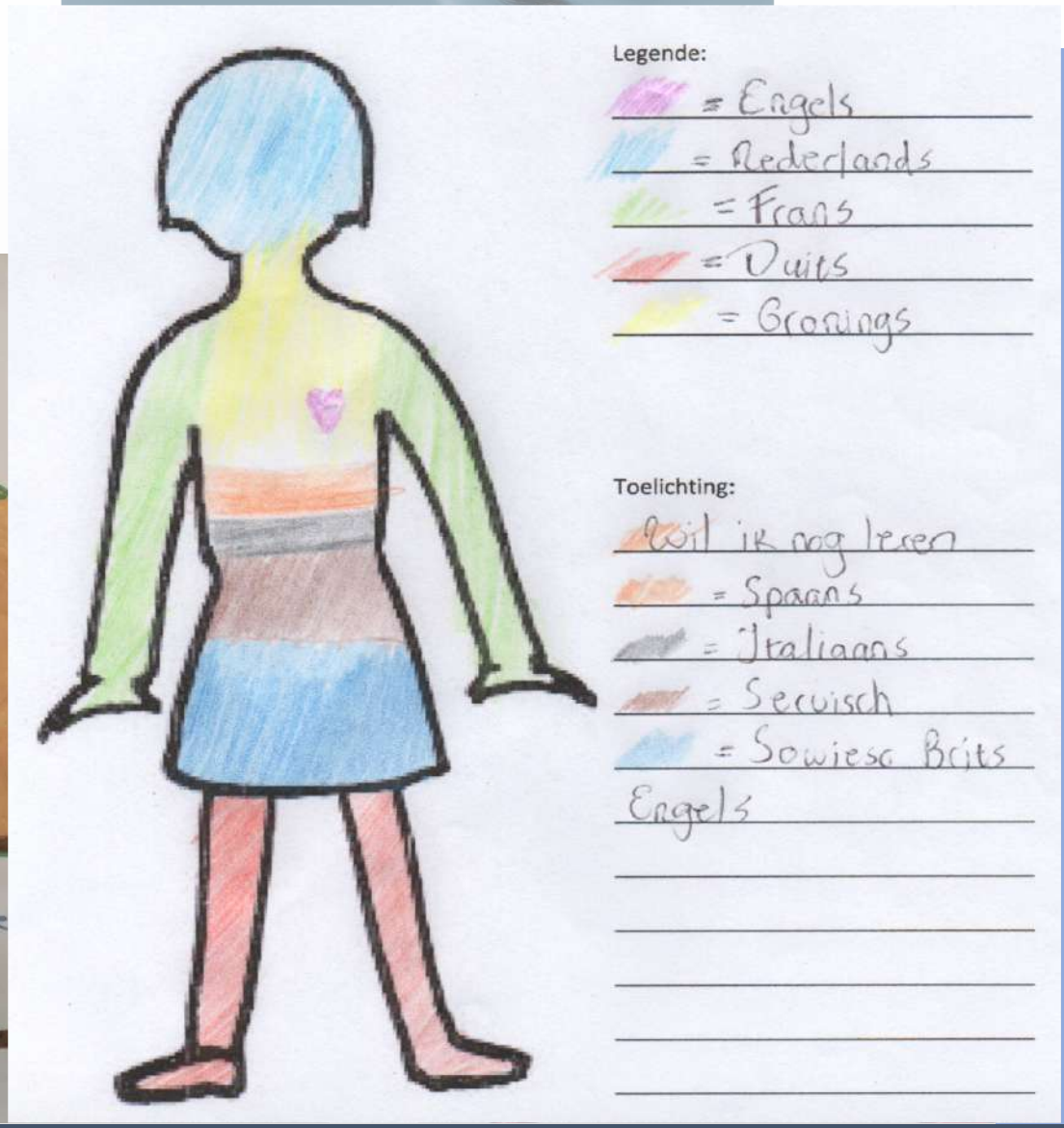

Taalvergelijking & Taalbewustzijn

5. Welke doelstellingen / vraagstukken hebben de leerkrachten t.a.v. de ontwikkeling van een didaktiek voor meertaligheid?
   - Samenhang tussen de drie talen meer gestalte te geven
   - Naast de gestructureerde voertaaldagen, momenten in het aanbod creëren waarbij de drie talen aangeboden worden. (bv pauzemoment, start/afsluiting vd dag)
   - Het komen tot meer zichtbaar drie talen in school: schrijven, spreken

Meer kansen Met Meertaligheid

NHL STENDEN hogeschool

Woord raden / Wurd riede / Word guessing

Bij deze opdracht moet er in drie talen (Fries, Nederlands en Engels) een woord gegeven worden op hints van de leerkracht. De klas wordt in tweetallen verdeeld. De leerkracht geeft hints en de tweetallen schrijven hun antwoorden op een blaadje. Na de laatste hint worden de antwoorden klassikaal besproken en overeenkomsten en verschillen tussen de verschillende talen besproken: wat is hetzelfde, wat lijkt veel op elkaar, wat lijkt meer op elkaar (Fries-Engels of Fries-Nederlands of Nederlands-Engels), enz.

1 - Hint: veel gegeten fruit in groen, geel, of rood
Fries: apel of appel
Nederlands: appel
Engels: appel

2 - Hint: het tegenovergestelde van zuur is ...
Fries: swiet
Nederlands: zoet
Engels: sweet

3 - Hint: hierdoor ga je je huis binnen
Fries: doar
Nederlands: deur
Engels: door

4 - Hint: het zit aan je handen en je voeten en je kunt het lakken
Fries: neil of nagel
Nederlands: nagel
Engels: nail

j.duarte@nhl.nl

Taalvergelijking & Taalbewustzijn

5. Welke doelstellingen / vraagstukken hebben de leerkrachten t.a.v. de ontwikkeling van een didaktiek voor meertaligheid?

* We willen graag een woordenschat lessen aan kunnen bieden in meerdere talen. (Pools / Arabisch)
* We willen een meertalige dag of week organiseren op de Flambou.
* We willen de Poolse en Arabische cultuur een plek geven in ons onderwijs.

Taalvergelijking & Taalbewustzijn

Meer kansen Met Meertaligheid

NHL STENDEN hogeschool

Tel mee in mijn taal / Tel mei yn myn taal / Count along in my language
لغتي في جنب إلى جنبا عد / tixgeliyaan luuqadeyda

Opdracht
In deze opdracht zijn de leerlingen ambassadeur van hun eigen taal. Leerlingen die dezelfde taal spreken kunnen samenwerken. Het is de bedoeling dat iedere groep de rest van de klas leert tellen in hun taal. Gebruik het (digi)bord om de verschillende cijfers in elke taal op te (laten) schrijven. De leerlingen mogen zelf een vorm verzinnen om het leren tellen in hun taal aan te bieden: opzeggen, rijmen, zingen, etc.
Als iedere taal aan bod geweest is wordt er klassikaal nabesproken:
wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de verschillende talen?
wat is hetzelfde?
wat lijkt veel op elkaar, qua schrift of klank?
wat is lastig in vergelijking met het Nederlands?
enz.

Voorbeeld:

	1	2	3	4	5
Nederlands	EEN	TWEE	DRIE	VIER	VIJF
Frans	UN	DEUX	TROIS	QUATRE	CINQ
Engels	ONE	TWO	THREE	FOR	FIVE
Turks	BIR	IKI	Üç	DÖRT	BES
Urdu	EK	DO	TIN	CHAR	PANCH
Slovaaks	JEDEN	DVA	TRI	STYRI	PÄT (peit)
Armeens	MEK	YERKU	YEREQ	CHORS	HINGH
Arabisch	WAHD	ITHNANI	THALATHA	ARBA	KHMSA
Ghanees	BEE-A-KO	A-BEE-ENG	A-BEE-E-SA	A-NANG	A-NUHM

5. Welke doelstellingen / vraagstukken hebben de leerkrachten t.a.v. de ontwikkeling van een didaktiek voor meertaligheid?

Werken met methode NT2 waarin de woordenschat dichterbij de leefwereld van onze doelgroep staat.
Woordenschat moet meer up to date zijn.

- Tellen in verschillende talen: leren tellen in elkaars talen: Arabisch, Fries, Portugees, Engels, etc.

j.duarte@nhl.nl

NHL STENDEN hogeschool

3 - It Holi-Frysk projekt

In holistyske oanpak foar it Frysk en oare talen yn it fuortset ûnderwiis

Meartalich fuortset ûnderwiis foar elkenien!

Dielnimmende skoallen, learkrêften en learlingen

SKOALTYPE	NAMME	OANTAL LEARKRÊFTEN	OANTAL LEARLINGEN
Trijetalige skoalle	CSG Liudger Burgum	2	60-80
Allochtoane learlingen	Piter Jelles ISK	2	40-60
Nederlânskstalige learlingen	Piter Jelles Ljouwerter Lyseum	2	60-80

Opset projekt

Fraachstikken fan de projektskoallen

- Hoe kin taaldidaktyk en dêrmei it learen fan ferskillende talen neist elkoar makliker wurde?
- Hoe soargje wy foar in bettere attitude foar it fak Fryske taal en kultuer by learlingen út de stêd?
- Hoe kinne wy skoaltaal (bygelyks foar wiskunde) yn ferskillende talen (ek Tigrinya of Arabysk) útlizze?

Aktiviteiten

- ISK:
  - Aktiviteiten mei RuG-studinten
  - Aktiviteit Rekentaal
  - Aktiviteit De weg vinden
  - Aktiviteit Linguistic Landscape

- Ljouwerter Lyseum:
  - Aktiviteit Taalfamyljes
  - Aktiviteit Linguistic Landscape
  - Aktiviteit Dialekten
  - Aktviteit Taalfilmkes LF2018

- CSG Liudger:
  - Aktiviteit Affiksen
  - Aktiviteit Sinsbou
  - Aktiviteit Taalfamyljes

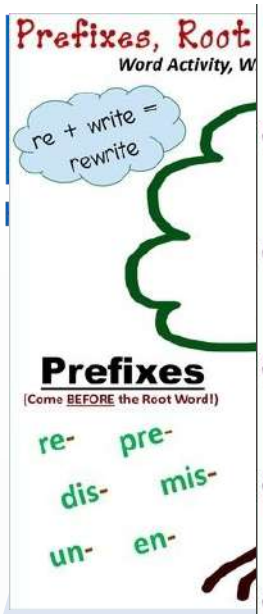
Prefixes, Root
Word Activity, W
re + write =
rewrite
Prefixes
(Come BEFORE the Root Word!)
re- pre-
dis- mis-
un- en-

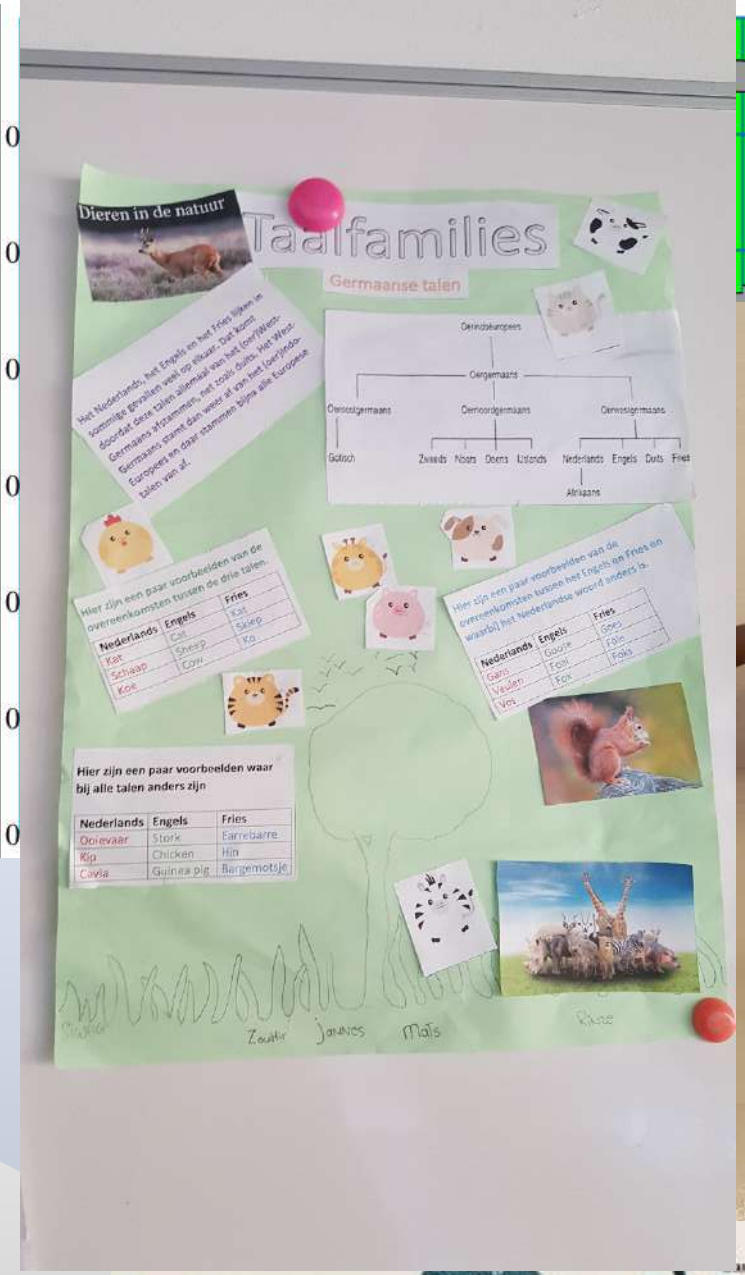
Dieren in de natuur
Taalfamilies
Germaanse talen
Hier zijn een paar voorbeelden waar bij alle talen anders zijn
Nederlands Engels Fries
Ooievaar Stork Earrebarre
Kip Chicken Hin
Cavia Guinea pig Bargemotsje

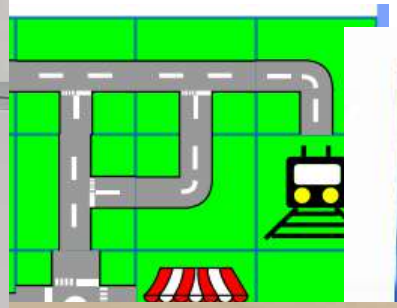

Leeuwarden

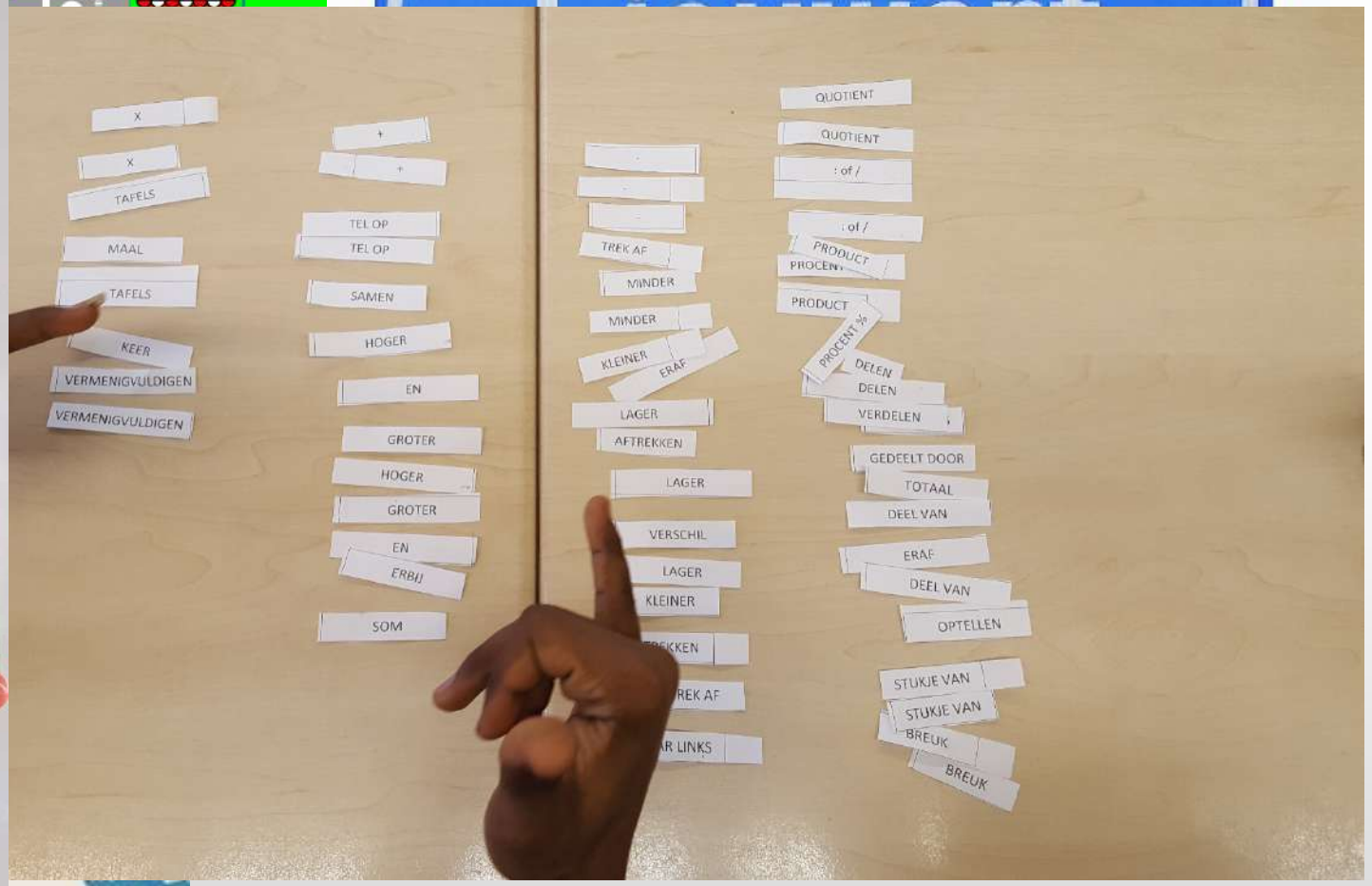
X
X
TAFELS
MAAL
TAFELS
KEER
VERMENIGVULDIGEN
VERMENIGVULDIGEN
+
+
TEL OP
TEL OP
SAMEN
HOGER
EN
GROTER
HOGER
GROTER
EN
ERBIJ
SOM
TREK AF
MINDER
MINDER
KLEINER
ERAF
LAGER
AFTREKKEN
LAGER
VERSCHIL
LAGER
KLEINER
QUOTIENT
QUOTIENT
: of /
: of /
PRODUCT
PRODUCT
DELEN
DELEN
VERDELEN
GEDEELT DOOR
TOTAAL
DEEL VAN
ERAF
DEEL VAN
OPTELLEN
STUKJE VAN
STUKJE VAN
BREUK
BREUK

Taalfergelyk: opdracht affiksen

Prefix	Definition	English	Nederlands	Frysk	Deutsch	Français
anti-	*against*	antibiotic	antibiotica	antibioatikum	Antibiotikum	antibiotique
de-, dé	*opposite*	defect	defect	defekt	Defekt	défaut
dis-, des-, dés	*not / opposite*	disinterest	desinteresse	desynteresse	Desinteresse	désintéressement
fore-, voor-, foar-, vor-, pre-	*before / front of*	forehead	voorhoofd	foarholle	Vorarbeit	préparation
for-, ver-, fer-, vor-, par-		forgive	vergeven	ferjaan	vergeben	pardonner
in-, yn-, ein-	*in / not*	income ; indirect	inkomen; indirect	ynkommen; yndirekt	Einkommen; indirekt	revenu; indirect
im-, ym-	*in / not*	impulse ; immoral	impuls; immoreel	ympuls; ymmoreel	Impuls	impulsion
inter-, ynter-	*between / among*	interaction; interrupt	interactie; interrumperen	ynteraksje; ynterrumpearje	Interaktion	interaction
miss-, mis-	*wrongly*	misscommunication	miscommunictie	miskommunikaasje	Missverständnis	malentendu
non-, nicht-	*not*	non-active; nonsense	non-actief; nonsens	non-aktyf	nicht aktiv; Nonsens	inactif
over-, oer-, über-	*over / too much*	overconfident	overmoedig	oermoedich	übermütig	exubérant
pre-, prä-, -pré	*before*	president	president	presidint	Präsident	président
re-	*again*	reproduce	reproduceren	reprodusearje	reproduzieren	reproduire
sub-	*under*	subculture	subcultuur	subkultuer	Subkultur	sous-culture
un-, on-, ûn-, un-, in-	*not / opposite of*	unusual	ongebruikelijk	ûngebrûklik; ûnsin	ungewöhnlich; unmoralisch	insolite, inhabituel
under-, onder-, ûnder-, -unter, sous-	*under / too little*	underestimate	onderschatten	ûnderskatte	unterschätzen; unterbrechen	sous-estimer

Taalfergelyk: opdracht sinbou

Besibbe talen:

FY: Ik hie dizze trein nimme moatten.
NL: Ik had deze trein moeten nemen.
EN: I should have taken this train.
DT: Ich hätte diesen Zug nehmen müssen.

Minder besibbe talen:

FY: Hjoed gean de famkes nei it strân.
PT: Hoje as meninas vão à praia. = Hjoed de famkes gean nei it strân.
FR: Aujourd'hui les filles vont à la plage = Hjoed de famkes gean nei it strân.

Faze 2 – Ymplemintaasje

1. **Evaluaasje**
   - Dosinten folje per aktiviteit in evaluaasjeformulier yn

2. **Attitude fragelisten**
   - Foar learlingen en dosinten

3. **Lesobservaasjes**
   - Dosinten yntegrearje de ûntwikkele aktiviteiten yn har lessen
   - Undersikers observearje de lessen en meitsje fideo-opnames

Vragenlijst Meertaligheid

*Vereist

Meertaligheid bij Friese leerlingen

De volgende stellingen gaan over meertaligheid bij leerlingen die thuis Fries of een andere streektaal (bijvoorbeeld Stellingwerfs of Bildts) spreken. De moedertaal van deze leerlingen is dus Fries of een andere streektaal van Friesland. Geef aan in hoeverre je het eens bent met de volgende stellingen.

De diepe kennis van de moedertaal helpt Friese leerlingen om een nieuwe taal te leren. *

	1	2	3	4	5	
Helemaal oneens	○	○	○	○	○	Helemaal eens

Friese leerlingen halen betere cijfers in verschillende vakken. *

	1	2	3	4	5	
Helemaal oneens	○	○	○	○	○	Helemaal eens

Friese leerlingen moeten één taal per keer leren. *

	1	2	3	4	5	
Helemaal oneens	○	○	○	○	○	Helemaal eens

Hoe meertalig ben jij?

*Vereist

Hoe leuk is het leren van een nieuwe taal?

Hoe leuk vind je het in het algemeen om een nieuwe taal te leren? *

	1	2	3	4	5	
Helemaal niet leuk	○	○	○	○	○	Heel leuk

Hoe gemakkelijk vind je het in het algemeen om een nieuwe taal te leren? *

	1	2	3	4	5	
Helemaal niet gemakkelijk	○	○	○	○	○	Heel gemakkelijk

NHL STENDEN

EVALUAASJEFORMULIER AKTIVITEITEN

Skoalle: _____

Dosint: _____

Classroom observation

School:
Teacher:
Subject:

Grade:
Lesson:

Date:
Observers:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
TIME	ACTIVITIES & EPISODES	ACTORS	ORGANISATION				LANGUAGES					MULTILINGUALISM				TEACHER'S FEEDBACK				INITIATION OF LANGUAGE SHIFT			COMMENTS
			Individual	Pairs	Group	Plenum	L1 (Dutch)	L2 (Frisian)	L3 (English)	L other than L1, L2 or L3	Mixed	Translanguaging	Language awareness	Comparison	Immersion	Target language	Same as used by students	Mixed	Other (specify)	Implicitly	Explicitly	Through tasks	
		Teacher																					
		Students																					
		Teacher																					
		Students																					
		Teacher																					
		Students																					
		Teacher																					
		Students																					
		Teacher																					
		Students																					

About Holi-Frysk

Regional and minority langu
coming into contact with m
move to officially bi- or mul
already struggling to meet t
foreign languages in the cur
need to update their take o
handle this variety of langua
schools and teachers. While
approaches (also called plur
education has been carried
under-explored.

Activities

The project aligns attitudes, knowledge and skills. The activities can be divided into five categories:

Awareness of one's own languages and those in the environment
Example: Language portrait (pdf file)

Knowledge about languages in Fryslân, Europe and the world
Example: Song in different languages

4 - Gearfetting

- Ferlet fan talen yntegrearje yn taal- én saakfakken
- Ferskaat oan wizen om dit te dwaan
- It Frysk yn it ramt fan brede meartaligens sjen
- Undersykjend leare (linguistic landscape, affiksen)
- Oanslute by de belibbingswrâld fan de doelgroep (social media, WhatsApp) mar ek útnûgje ta refleksje (rol fan streektalen, taaldiskriminaasje)
- Ynteraktive en ko-operative foarmen brûke

Fragen?

Thank you

Mersi dit

Tak

Köszönöm

Danke

Tack

Haristo

Tige tank

Hvala

Teşekkür ederim

Ful toank

Muito obrigada

j.duarte@nhl.nl